

נספח 5 - על רוחות שדים וילדים

(זוהי גרסה למאמר שבמקור יועד למטפלים, אך בגרסתו זו מתאים לכלל הקוראים)

כאשר נתקלתי לראשונה במושג Gui או Ghost ברפואה סינית, ההסבר שנלווה למושג תיאר רוחות של אנשים מתים שחודרות לגוף, גורמות לחולי ומשבשות את פעילות הגוף, בעיקר זו הרגשית-מנטלית. התגובה הראשונה שלי הייתה רתיעה מן הרעיון ואף סוג של סלידה מהחיבור של אמונה תפלה עם רפואה. הרגשתי כאילו מקלקלים את הרפואה הסינית ומערבבים אותה עם כל מיני רעיונות מופרכים, אם להיות עדין.

אך כמו רבים שוודאי נמשכו לכותרת המאמר הזה, כך גם אני הסתקרנתי וחקרתי בצעדים קטנים ומהוססים, כמו ילד הנמשך ונדחה באותה העת ממהו מסעיר ובאותה מידה גם מרתיע. בכל פעם שהזדמנה בדרכי האפשרות ונגלה קצה חוט בעניין, עקבתי בניסיון להבין יותר. במקביל, ולכאורה ללא קשר, התחלתי להשתמש בקליניקה בנקודות המיועדות להוצאת Gui ומצאתי את השימוש בהן כעוצמתי עד מאוד. עובדה זו כשלעצמה רק הגבירה את סקרנותי בניסיון לקשור ולהבין את הקשר בין עולם הרפואה המאוד עתיק, הרפואה הסינית בתווך ומושגי העולם המודרני שהם בסופו של דבר השפה שלנו.

מצד אחד נראה לי מגוחך כל עניין השדים, ומצד שני הנקודות עובדות היטב בהתאמה למה שהגדירו הסינים בעת העתיקה כ-Gui. אז מהו הדבר הזה שהסינים קוראים לו Gui? איזה הסבר יכול להניח את דעתנו ולגשר על הפער התרבותי, תהומי, שבין אמונה ברוחות ושדים ובין טיפול באנשים עם תפיסת חיים מודרנית?

כמעט בכל תרבות, השמאניזם - העיסוק בשדים ורוחות נמצא אומנם בשוליים, אך השוליים בדרך כלל רחבים. בסין, בימינו, האדם הממוצע מאמין בקיומן של רוחות, כך גם בתרבויות רבות שאינן מודרניות, אפילו בקרב יהודים תופעת ה"דיבוק" היא משהו ידוע ומעוגן בתרבות.

כדי להבין יותר את משמעותן של רוחות בתרבות הסינית צריך לחזור אחורה לסין העתיקה, שם שלטה "מסורת האבות". בסדר החברתי הסיני נמצא מקום של כבוד גם לאבות המתים, שלהם תפקיד חשוב בשמירה על ההרמוניה ועל האיזון עם העולמות שמעבר. בסין העתיקה ישובים רבים היו מעין משפחה גדולה עם קשרי דם, כמו חמולה גדולה שחיה בכפר אחד, המבוגרים קיבלו כבוד רב וכך גם המתים. האבות המתים היו חשובים כי הם איזנו את הכפר ברמה השמימית. את האבות המתים היו מאכילים מידי יום בפנכת אורז, מקטירים קטורת ומתפללים לשלומם. הטקסים היו מדוקדקים וטעות או הזנחה בעריכת הטקסים יכלה להיות עילה לפורענות מצד האבות המתים - כך האמינו החיים. כאשר משהו היה משתבש, אם פגע טבע, הצפה, בצורת, או מחלה של אחד מבני המשפחה, הסברה הראשונה הייתה שהקשר עם האנרגיות השמימיות לא תקין, משהו לא כשורה מרגיז את האבות והם מביעים את מורת רוחם בכך שהם מענישים את בני המשפחה החיים. כאשר החולי היה רגשי או מנטלי אפשר היה להניח שאחת הרוחות שלא מצאה מנוחה חדרה לגופו של החולה והיא משבשת את דעתו. הטיפול באדם שרוח חדרה לגופו הייתה על ידי גירוש הרוח במגוון טקסים. גם בדיקור נמצאו הכלים לצורך זה.

הקונפוזיצים והטאואיזם היו שתי פילוסופיות שהתפתחו בסין באותה תקופה. הקונפוזיצים עסק בסדר החברתי ולקח בחשבון גם את המתים ואת כבודם, הטאואיזם ייצג את הקשר לטבע ומתוכו התפתחה תאוריית היין והיאנג והפילוסופיה של הרפואה הסינית. במידה מסוימת העיסוק ברוחות וריפוי עובר מהשאמאניזם, דרך הטאואיזם ועד לפילוסופיה והפרקטיקה של הרפואה הסינית, המקום בו אנו נמצאים היום, ומנסים להבין מה לכל הרוחות קורה פה, ואיך טיפול שנועד לגרש שדים מחולל פלאים בקליניקה לילדים.

העניין של Gui או Ghost כפי שאנו מאבחנים אותו בקליניקה בא לידי ביטוי בשלושה אופנים, האחד הוא מופע ה-Gui - הסימפטום. השני הוא אופן ההבעה של הגוף והדרך בה מקרין ה-Gui - הפנים והעיניים בפרט. הדרך השלישית לאבחן את ה-Gui היא בעזרת הדופק.

המופע ההתנהגותי מתאפיין בד"כ בסימפטומים שאינם ניתנים לשליטה בקלות או בכלל. טיקים בעיניים, תנועות גוף לא רצוניות, קולות וכחוכחים לא רצוניים, סיוטים ופחדים בשינה או ערות, אובססיות שונות ועוד תופעות שהמשותף להן הוא חוסר איזון מנטלי או רגשי הקשור לרוב עם מאפיינים של חוסר שליטה.

ההקרנה של הנפש או הרגש בגוף, ממבע הפנים והעיניים היא ברורה לבעלי ניסיון. כאשר מביטים בעיניים רואים את הבהלה, הפחד, הכעס או הבלבול המאפיינים את המצב בו נמצא האדם. מצב של Gui הוא מצב שבו הפנים מקרינות עוד משהו מעבר לאבחנה הברורה, כאילו כפל תמונה, משהו שהוא חמקמק, לרגע ברור ולרגע איננו.

הדופק הוא המאפיין השלישי והוא החשוב כי בדופק אפשר לחוש את ה-Gui בצורה ברורה. תמונת הדופק האופיינית ל-Gui היא שונה מכלל הדפקים האחרים. בדופק רגיל אנו חשים את תנועת הדופק מעלה ומטה, במצב של Gui ההרגשה היא כאילו הדופק נע הצידה, כמו גלים הנעים לרוחב, מעמדת הדופק לכיוון הבהון. ההרגשה היא של רוח או גלים הנעים לרוחב.

לאחר שצברתי שנים של ניסיון בטיפול ב"רוח רגשית" - המינוח העדין יותר ל-Gui. נותרה בעינה התעלומה, מה בין Gui של פעם ו"רוח רגשית" של היום? שניהם מגיבים לאותו טיפול, אך בעת העתיקה הסברה הייתה שמדובר ברוחות של מתים, מה ההסבר שאפשר לתת היום ל"רוח רגשית"?

Gui מתאר מצב תזזיתי, לא יציב, לא צפוי. והתנהגות מעין זו מאפיינת ילדים שעברו חוויה קשה, טראומטית שהסיטה אותם מהמרכז, שניתקה אותם מקרקע המציאות, ששיבשה את המהלך הפנימי של הרגשות. יש לזכור שילדים ובפרט עוברים הם רגישים מאוד. היכולת שלהם לחוש היא גדולה מהיכולת להבין. לדוגמה: אישה בהריון פוסעת ברחוב ולפתע היא מחליקה והבטן שלה נחבטת בזוית המדרכה, היא נחרדת שמא קרה משהו לעובר ובמשך דקה או שתיים היא בפאניקה וחרדה עצומה. לאחר זמן קצר היא מרגישה את העובר נע והיא מזהה שהתנועות הן שגרתיות ונראה שהל בסדר. היא נרגעת, נעמדת, מנקה את האבק מהבגדים וממשיכה בדרכה שמחה שכלום לא קרה והכול בסדר. העובר חווה ביחד עם האמא את הטראומה אך בניגוד ליכולת שלה להבין שהכול בסדר, היכולת השכלית שלו שואפת לאפס בשלב זה של חייו. הוא עדיין חווה

את הטראומה בעיצומה. בדומה לכלב שסבל מהתעללות בצעירותו ומאז, למרות שיש לו משפחה אוהבת כבר שנים רבות, בכל פעם שיד ניגשת ללטף אותו, הוא מצטנף בפחד - הטראומה נחרטה. באין יכולת להיפטר ממנה הטראומה הופכת להיות חלק מאישיותו של האדם. במובן הזה אפשר לראות קשר כלשהו בין התיאור הסיני של Gui לבין חוסר איזון בגלל טראומה. בשניהם כוח חיצוני מוציא את האדם מן המרכז ובאין יכולת להתמודד עמו, הוא הופך להיות חלק ממנו.

השימוש במונח Gui בפני המטופלים לא מתאים כי הוא מיד מעלה תהיות והרמות גבה, לכן המונח "רוח רגשית" נמצא כמתאים. האתגר הוא לתאר בפני המטופל או ההורים של הילד את המצב, כדי לקבל מהם אישור האם אכן כך הם מרגישים? האם הם מזדהים עם התיאור?

תיאור מספר 1

אתה צף כחמישה ס"מ מעל הרצפה, כמו בלון ממולא בהליום. כל תנועה רגשית חיצונית ואפילו קלה מטלטלת אותך כי אתה לא מחובר לקרקע. אתה כל הזמן מסתובב בשל הריחוף ומתקשה למקם את עצמך מבחינה רגשית.

תיאור מספר 2

במצב של "רוח רגשית" הגוף מבזבז אנרגיה בצורה לא יעילה ולא ממוקדת. כמו אדם ששוחה לא ממש טוב. הוא משתמש בהרבה כוח, תנועות ידיים חזקות ולא מדויקות, הראש נע מצד לצד בפראות, הנשימה מהירה ושטחית, ולמרות כל המאמץ הוא כמעט ולא מתקדם, מה שרק מגביר את התסכול, החשש והפאניקה.

תיאור מספר 3

כאשר סביבון מסתובב במהירות הוא יציב וכמעט לא זז ממקומו, ברגע שכווץ חיצוני פוגע בו ומסיט אותו מן המרכז, הוא מתחיל לנוע סביב המרכז במעגלים הולכים וגדלים, ומהר מאוד הוא מאבד כוח ונופל.

בקליניקה נמצא מתאם יחסית מובהק בין מצב שבו מישוהו סובל מ"רוח רגשית" ובין טראומה מהעבר. החיבור אצל המטופל בין הטראומה בעבר ובין המצב היום, כבר מאפשר את תחילת תהליך ההחלמה. ברגע שההורים מבינים את המצב כפי שהוא מוצג בפניהם ומקבלים אותו, הם נרגעים. כי אם יש סיבה אז מן הסתם יהיה גם פתרון - אי וודאות הוא מצב מאוד מחליש, ברגע שיש וודאות, גם אם המצב קשה, אפשר להתמודד. אי וודאות לא מאפשרת התמודדות, לכן היא כל כך מחלישה.

מקרים מהקליניקה וסיבות שכיחות להתפתחות רוח רגשית

בשלב העוברות: חרדה של האמא, תאונת דרכים או כמעט תאונת דרכים, בחינות באוניברסיטה, ריב עם בן הזוג, הריון לא רצוי, חשש לבריאות העובר בגלל תוצאות בדיקה בעייתיות, מתח בעבודה, מתח כלכלי.

במהלך הלידה: ירידת דופק משמעותית, היתקעות בתעלת הלידה, לידת מלקחיים, לידת וואקום, בליעה של מי שפיר. אין מתאם גבוה בין ניתוח קיסרי ותסמינים של טראומה, על אף שניתוח קיסרי נדמה כטראומטי לא פחות מהדוגמאות עד כה.

בגיל צעיר: מתח בין ההורים, הליך של גירושין, מחלה של אחד מבני המשפחה - גם במעגל הרחב יותר של המשפחה, קושי חברתי של הילד או אפילו של אחד האחים, קושי כלכלי במשפחה, נפילה או תאונה, אשפוז בבית חולים, הליכים רפואיים קשים, פריצה לבית.

הטיפול ברוח רגשית בעזרת נקודות להוצאת Gui נותן תוצאות מרשימות בקליניקה. טיפול זה הוא במידה רבה טיפול ברובד הרגשי העמוק, ובמקרים רבים זהו טיפול בשורש הבעיה. איזון ברמה הרגשית, פותר גם תסמינים פיזיים שהם הענף של הבעיה. אצל ילדים הריפוי של שורש הבעיה פותר מיידית גם את הסימפטום הפיזי. הסימפטומים בילדים בניגוד למבוגרים עדיין לא התקבעו ואינם זקוקים לטיפול נפרד.